

Asia: VN/3437/2019

Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vakuutusoikeus toteaa, että esityksen tavoitteet selkeyttää tietojen luovuttamista sekä tietojen poistamista koskevia lain säännöksiä sekä parantaa mahdollisuuksia luovuttaa keskitetysti tietoja journalistisiin tarkoituksiin tuomioistuimissa käsiteltävistä asioista, ovat kannatettavia. Myös tavoite selkeyttää Oikeusrekisterikeskuksen oikeuksia ja velvollisuuksia on kannatettava, samoin kuin tavoitteet selkeyttää sääntelyä järjestelmän rakenteesta, varmistaa lainsäädännön yhdenmukaisuus tiedonhallintalain kanssa ja poistaa tarpeettomia viittauksia muihin la-keihin.

Vakuutusoikeuden toimintaa säätelevät julkisuuden osalta laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa (381/2007). Vakuutusoikeudessa käsitellään hyvin paljon asioita, joissa on mainittujen lakien perusteella salassa pidettävää tietoa, kuten luonnollisen henkilön terveydentilaan tai taloudelliseen tilanteeseen liittyviä tietoja. Näin ollen tietojen ja asiakirjojen luovuttamisessa, tapahtuipa se sitten Oikeusrekisterikeskuksen tai vakuutusoikeuden toimesta, on oltava äärimmäisen tarkka. Myöskään tietoja yhdistelemällä ei saa syntyä sellaista tilannetta, että salassa pidettävää tietoa paljastuu.

Vakuutusoikeudessa on tällä hetkellä käytössä LotusNotes-asianhallintajärjestelmä, joka esityksen sivulla 14 on luokiteltu diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnalliseksi käsittelyjärjestelmäksi. Tuleva, vuoden 2020 aikana käyttöönotettava, asianhallintajärjestelmä HAIPA on esityksessä luokiteltu kuuluvaksi osaksi ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmää sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallista käsittelyjärjestelmää. Asia saa kirjaamisen yhteydessä asiaryhmälle määritellyt vakuutettua ja muutoksenhakijaa koskevat julkisuus- ja salassapitotiedot ja tiedot näkyvät diaarikortilla. Mikäli asian käsittelyn aikana tehdään toinen arvio tietojen julkisuudesta tai salassapidosta päivittyy tieto diaarikortille päätöksen lähettämisen jälkeen.

Esityksessä sivulla 12 todetaan, että tietojärjestelmälain ”1 §:n muuttamista koskevien esitöiden (HE 81/2018 vp) mukaan soveltamispykälästä tulisi käydä selvästi ilmi, että laki on tarkoitettu koskemaan vain Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämää valtakunnallista tietojärjestelmää, eikä lailla ole vaikutusta oikeushallinnon viranomaisten kuten tuomioistuinten omien asianhallintajärjestelmien käyttöön tai niihin talletettujen tietojen luovuttamiseen. Jotta lain soveltamisala olisi yksiselitteinen, 1 §:n 2 momentin informatiivinen viittaus on syytä säilyttää.” Mainittu lainkohta kuuluu seuraavasti: ”Oikeushallinnon viranomaiselle tehdyn tai sille siirretyn tiedonsaantipyynnön käsittelystä ja ratkaisusta, joka koskee kyseisessä viranomaisessa viereillä olevaan tai olleeseen asiaan kuuluvia asiakirjoja taikka tiedonsaantia tällaisista asioista pidetystä viranomaisen diaarista tai muusta asiarekisteristä, säädetään erikseen.” Myöhemmin laissa (16 §) todetaan tietojen luovuttamisesta yleisen tiedonsaantioikeuden perusteella seuraavaa: ”Oikeusrekisterikeskus saa sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin kohdassa tietojen salassapidosta säädetään, luovuttaa diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä oikeudenkäynnin perustietoja tai muita tuomioistuimen diaaritietoja, jos 1) luovutettavat tiedot tuomioistuimen hallussa ovat oikeudenkäynnin julkisuudesta annettujen säädösten mukaan julkisia; 2) tuomioistuin ei ole 2 momentin mukaisesti rajoittanut tiedonsaantia valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä; ja 3) hakuperusteena ei käytetä henkilön nimeä tai muuta tunnistetietoa.” 16 §:n 2 momentissa puolestaan säädetään, että ”hallintotuomioistuin voi rajoittaa tiedon antamista yleisen tiedonsaantioikeuden perusteella diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä siihen merkitsemästään asianosaisesta tai muusta asiaan osallisesta.”

Tietojen ja asiakirjojen luovuttamisen osalta olisi toivottavaa saada lakiin selkeästi kirjoitettu säännös siitä, että Oikeusrekisterikeskuksen oikeus luovuttaa tietoja koskee vain julkisia diaaritietoja valtakunnallisen tietovarannon diaari- ja asianhallintatietojen käsittelyjärjestelmästä ja että oikeus luovuttaa tietoja ei koske asian muita tietoja eikä myöskään asian tietoja valtakunnallisen tietovarannon muista osista taikka asian asiakirjoja analogisessa tai digitaalisessa muodossa, vaan niiden luovuttamisesta vastaa kyseinen tuomioistuin.

Lainsäädännön tulee olla selkeä siltä osin, että tuomioistuimen valtakunnallisen tietovarannon ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään talletettuja asian tietoja tai Oikeusrekisterikeskukselle muulla tavalla tietovarantoon merkitsemistä varten tai tietojen välittämiseksi toiselle viranomaiselle toimitettuja asian tietoja ei Oikeusrekisterikeskuksen toimesta luovuteta esimerkiksi tietopyyntöjen perusteella, vaan tietojen luovutusosoikeus koskee vain diaari- ja asianhallintajärjestelmän julkisia diaaritietoja. Lisäksi olisi hyvä määritellä, mitkä ovat ne toimenpiteet, millä hallintotuomioistuin ja erityistuomioistuin voi rajoittaa tiedon antamista lain 16 §:n 2 momentin perusteella. Vakuutusosoikeus katsoo, että riittävänä on pidettävä sitä, että asialle on tuomioistuimen omassa järjestelmässä (kts. edellä LotunNotes- ja HAIPA-asianhallintajärjestelmät) merkitty julkisuus- ja salassapitotiedot, eikä muita erillisiä rajoittamistoimenpiteitä voida edellyttää.

Lain 16 §:n 2 momenttia olisi ehkä syytä tarkentaa siltä osin, että lainkohdassa hallintotuomioistuimella tarkoitetaan myös vakuutusosoikeutta, koska jossain määrin vallitsee epäselvyyttä siitä, tarkoitetaanko termillä hallintotuomioistuimet myös erityistuomioistuimia vai ei ja koska lain 3 §:n kohdassa 1 määrittelyissä erityistuomioistuimet mainitaan hallintotuomioistuinten ohella.

Järjestelmien teknisessä kehityksessä tulisi ottaa huomioon tietojen siirtyminen automaattisesti tuomioistuimen omista järjestelmistä valtakunnalliseen tietovarantoon ilman, että tuomioistuimen tarvitsee tehdä lisätoimenpiteitä. Salassa pidettävien tietojen suuren määrän vuoksi tietojen antamista rajoittavia merkintöjä ei ole mahdollista resurssikysymyksen näkökulmasta tehdä muutoin kuin edellä on selostettu eli tuomioistuimen omiin tietojärjestelmiin. Manuaaliset lisätoimenpiteet lisäävät aina myös virhemahdollisuuksia. Lisäksi on otettava huomioon, että tuomioistuimet, mukaan lukien vakuutuslaitokset, toimivat vielä usean vuoden ajan ns. hybridi-maailmassa, jossa osa tiedoista ja asiakirjoista liikkuu analogisessa muodossa ja osa puolestaan digitaalisessa muodossa. Myös tämä lisää virhemahdollisuuksia tiedon antamisen rajoittamista koskevien merkintöjen osalta. Näin ollen Oikeusrekisterikeskukselle annettavat oikeudet luovuttaa tietoja tulisi olla hyvin yksiselitteisiä ja tiedon luovuttajan eli Oikeusrekisterikeskuksen tulee vastata siitä, että se ei luovuta eteenpäin oikeudenkäynnin julkisuudesta annettujen lakien mukaan salassa pidettäviä tietoja. Mikäli tuomioistuimen omiin asianhallintajärjestelmiin tekemät merkinnät julkisuudesta ja salassapidosta eivät välity automaattisesti valtakunnalliseen tietovarantoon, tulisi pääsääntönä olla, että Oikeusrekisterikeskus siirtää lain 14 §:n 2 momentin mukaisesti vakuutuslaitosten asioita koskevat tiedonsaantipyynnöt vakuutuslaitokselle käsiteltäväksi. Näin pystytään parhaalla mahdollisella tavalla turvaamaan luonnollisen henkilön osalta henkilötietojen suoja ja se, ettei julkisuuslakien mukaan salassa pidettäviä tietoja paljastu.

Ehdotuksessa esitetystä työmäärää vähentävästä vaikutuksesta vakuutuslaitokset toteaa, että julkisten asioiden tietopyynnöt eivät merkittävässä määrin työllistä vakuutuslaitosta, vaan työllistäviä ovat tietopyynnöt nimenomaan salassa pidettävissä asioissa. Ehdotetulla muutoksella ei näin ollen oletettavasti ole juurikaan vaikutusta vakuutuslaitosten työmääriin.

Kivari Tuula
Vakuutuslaitokset - Ylituomari Tuula Kivari